

Шалгунова Світлана Аполлінаріївна,
кандидат юридичних наук, доцент
професор кафедри кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ;

Матвійчук Вадим Едуардович,
курсант Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СУЧАСНІ ПРИЧИНИ ЗНИЖЕННЯ ПОКАЗНИКІВ СТАТЕВИХ ЗЛОЧИНІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Сучасна діяльність поліції України пов'язана з тим, що стикається з безліччю проблем як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Ці проблеми пов'язані і з складними соціальними умовами життя усього українського суспільства, і з тривалою та періодично загострюваною політичною кризою, і з суттєвими економічними негараздами. Однак у будь-яких умовах правоохоронна система держави повинна працювати і виконувати покладені на неї функції. Якщо говорити про органи Національної поліції, нещодавно створені в країні замість органів міліції, то на них, як і раніше, покладається завдання протидії злочинності на усіх рівнях і в різних сферах життєдіяльності. Запобігання статевим злочинам належить до однієї із складових попередження злочинів проти особи, і особливо – злочинів насильницького характеру.

Наше дослідження стосується кримінологічних показників злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності, але в даному дослідженні ми не розглядаємо злочини проти неповнолітніх, тому що в цих злочинів є своя специфіка і окреме завуальоване спілкування злочинця з потерпілим.

Найбільш поширеним серед усіх статевих злочинів, за даними офіційної статистики, є зґвалтування. Відповідно до положень чинного Кримінального кодексу України, зґвалтуванням визнаються статеві зносини із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи (ст. 152 ч. 1 КК України). При цьому статеві зносини відбуваються лише природним способом, як на це вказує Пленум Верховного Суду України (п. 1) [2].

За даними проведеного нами опитування працівників органів внутрішніх справ, зґвалтування найчастіше відбувається із застосуванням фізичного чи психічного насильства. Примус може відбуватися і без застосування фізичної сили, а саме виражатися в погрозі застосування фізичного насильства, як способу подолання чи попередження опору потерпілої особи. Під погрозою слід вважати залякування жертви застосуванням такого насильства до неї і (або) до іншої людини, доля якої жертві не байдужа (родича, близької особи). Формами прояву такого насильства можуть бути висловлювання, жести, де-

монстрація зброї або предметів, що можуть бути використані для нанесення тілесних ушкоджень, предметів, що імітують зброю, які потерпіла особа сприймає за справжню зброю, чи інші дії (п. 4) [2].

Одним із способів зґвалтування може виступати і використання безпорадного стану потерпілої особи. Стан потерпілої особи, як вказує Пленум Верховного Суду України, слід визнавати безпорадним, коли вона внаслідок малолітнього чи похилого віку, фізичних вад, розладу психічної діяльності, хворобливого або непритомного стану, або з інших причин не могла розуміти характеру та значення вчинюваних з нею дій або не могла чинити опір. При цьому необхідно, щоб винна особа, яка вчиняє зґвалтування, усвідомлювала (достовірно знала чи припускала), що потерпіла особа перебуває саме у такому стані (п. 5) [2].

Для потерпілої особи (жінки або чоловіка) наслідками зґвалтування можуть бути, передбачені у ст. 152 ч. 4 КК України: смерть або самогубство потерпілої особи, втрата нею будь-якого органу чи втрата органом його функцій, психічна хвороба або інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менше ніж на одну третину, непоправне знівечення обличчя, переривання вагітності чи втрата репродуктивної функції, а так само зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини, які сталися внаслідок зґвалтування або насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом (п. 11) [2].

Для особи злочинця наслідком вчинення зґвалтування стають досить суворі міри кримінального покарання, зазначені у ст.ст. 152–156 КК України.

У сучасному українському суспільстві кількість злочинів проти статевої свободи і статевої недоторканності особи, що реєструвалися органами міліції (поліції), незмінно падає останні 30 років. Виділити зґвалтування в якості одного із статевих злочинів немає можливості, оскільки лише з 2013 року ведеться статистичний облік по виявленій злочинах та відкритих кримінальних провадженнях по статтях чинного КК України. Тому ми наводимо статистичні дані по усіх статевих злочинах. Підтвердженням тенденції до зменшення показників усіх статевих злочинів є дані графіка, складеного на основі офіційних показників злочинності МВС України та Генеральної прокуратури України за останні десять років.

Графік 1. Статистичні показники статевих злочинів за період 2005–2015 років [3].

Причиною стрімкого зниження статевих злочинів, на нашу думку, є те, що в Україні широко розповсюдилася можливість доступу до всесвітньої мережі Інтернет. Внаслідок цього стало доступним не лише знайомитися в мережі, а й вільно переглядати фото, фільми еротичного змісту, шукати статевих партнерів на будь-який смак. Крім того, років 15–20 тому не було можливості вільно придбати журнали, відеокасети еротичного змісту з багатьох причин, основними із яких є: сором, брак коштів та місце, де їх можна зберігати. На цей час знайомства та задоволення особистих інтимних бажань значно полегшується при використанні мережі Інтернет, і на це не потрібно багато часу та грошових коштів, як раніше. Також незначні майнові витрати та невеликий проміжок часу для пошуку партнера дозволяють отримати бажаний результат, що не завжди виправдовував очікування при нормальному (класичному) знайомстві.

Зараз, коли мережа Інтернет є майже в кожному домі, проблем з пошуком вищезазначених фото-відеоматеріалів немає. А навпаки, на кожному другому сайті (політичному, розважальному, культурному, науковому та ін.) вискакують рекламні банери, що рекламують різні сайти еротичного спрямування. Наявність безлічі сайтів знайомств дозволяє знайти бажану особу для статевих відносин, завчасно домовитися про місце і час зустрічі, бажання та

уподобання майбутніх статевих партнерів, межі допустимого у статевих зносинах.

Також раніше проблемою було з'явитися в публічному місті, такому, як стриптиз-клуб, багато людей просто соромилися там з'явитися, їх зупиняли думки: «А що, коли мене там знайомі побачать?», «Я ж сам туди не піду, а запропонувати комусь соромлюся», «Там, мабуть, усе дуже дорого». Новітні технічні можливості спілкування (за допомогою комп'ютерних програм Skype, TrueConf, Viber) через мережу Інтернет дозволяють спілкуватися у режимі реального часу, і бажана жінка з сайту знайомств за невеликі грошові кошти на веб-камеру зробить для статевого партнера усе, що він захоче, і при цьому йому не потрібно нікуди виходити, а головне – він зберігає своє інкогніто при такому спілкуванні. Крім того, досить важливим є й те, що спілкування через мережу дозволяє суттєво зекономити час на знайомство, наближення та виконання і задоволення безпосередньо статевих бажань. Загальне падіння рівня моральності в українському суспільстві, пропаганда одностатевих інтимних відносин, проведення гей-парадів, передачі по телебаченню про тих, хто змінив стать за допомогою медичних операцій тощо, стали однією із головних, на наш погляд, рушійних сил у руйнуванні моральних норм та укладу у сфері статевого життя.

Ще однією проблемою подолання сором'язливості була купівля інтимних товарів у секс-шопах (секс-іграшки, еротична білизна, засоби контрацепції, секс-косметика). До них люди просто соромилися заходити ще 10–15 років тому. Зараз це перестало бути проблемою, оскільки такі товари можна легко придбати через замовлення в мережі Інтернеті і залишитися невідомим. За даними Інтернет-Аукціону «Aukro.ua», за друге півріччя 2015 року торгівля секс-іграшками в Інтернеті зросла на 40 % [1, с. 1].

Також ми не можемо залишити без уваги той факт, що на даний час менталітет суспільства кардинально відрізняється від менталітету десятирічної давності, що зіграло значну роль у зниженні кількості злочинів проти статевої свободи і статевої недоторканності особи. Сказати, що менталітет змінився на краще, ми, на жаль, не можемо, але люди в наш час зовсім по-іншому дивляться на злочини – так би мовити, більш застережливо, і тому можна стверджувати, саме менталітет відіграв велику роль у зниженні показників злочинності в даній сфері.

Таким чином, нами визначено основні причини зниження показників вчинених злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності особи. Однак не можна бути наївними і розраховувати на те, що злочинність у цій сфері суспільних відносин повністю зійде до нуля. Все одно серед осіб, які мають «нестандартні» сексуальні бажання, схильних до проявів жорстокості стосовно жертви, також існують люди з психічними розладами, які не розуміють усієї тяжкості і наслідків цих злочинів.

1. Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи : постанова Пленуму Верховного Суду України № 5 від 30 травня 2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-08>.
2. Украинцы покупают интимные товары так же часто, как и книги / «Bigmir.net» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finance.bigmir.net>.
3. Статистична інформація про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування / Генеральна прокуратура України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/>.

Гаркуша Аліна Григорівна,
старший викладач кафедри
кримінального процесу факультету № 3
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ;

Босак Андрій Вікторович,
курсант ПС-242 факультету № 3
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО ОПТИМІЗАЦІЇ РОБОТИ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

На сьогоднішній день наша держава стоїть на порозі широкого, комплексного реформування. Вимоги сучасності обумовлюють реформування кримінальної юстиції, яка повинна повністю відповідати як нормам міжнародно-правових актів, ратифікованих та імplementованих у національне законодавство Верховною Радою України, так і судовій практиці Європейського суду з прав людини.

Загалом спостерігається тенденція до гуманізації кримінальної юстиції, яка повинна забезпечувати дотримання верховенства прав і основоположних свобод людини. Це зумовило появу нового для національного кримінального процесуального законодавства інституту кримінального проступку, розслідування якого здійснюється у формі дізнання [1, с. 138]. Стретович В.М., Головатий С.П., Притика Д.М. та Шишкіна Е.В. пропонують таку редакцію цього поняття: «Кримінальним проступком є діяння, за яке передбачене покарання у виді громадських робіт, або інше, більш м'яке покарання, за винятком основного покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян» [3]. Проте законодавець закріплює цей інститут у положеннях процесуального закону, перш ніж закрі-